

משנה ח

[ט] ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו הן שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וקוצרין וגודשין לפני העומר ולא מיחו בידם ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש ואוכלין מתחת הנשרים בשבת ונותנים פאה לירק ומיחו בידם חכמים:

"

וכורכין את שמע,

וכורכין את שמע - שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקריאת שמע.
שצריך להאריך באחד ולהפסיק בין מלכות שמים לדברים אחרים:

רבי יצחק, אמרי דבי רבי שמעון בן לקיש: +בראשית מט+ ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות
אמר רבי אבהו:

יש לה צער. התחילו עבדיה להביא בחשאי.

התקינו שיהיו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין. ובנהרדעא דליכא מינין - עד השתא אמרי לה בחשאי.

מרכיבין :

דקלים כל היום, וקוצרין לפני העומר. ואלו שלא ברצון חכמים: גודשין לפני העומר, ופורצין פרצות בגנותיהן
ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת וימים טובים בשני בצורת, ונותנין פיאה לירק, ומיחו בידם חכמים. וסבר רבי

מרכיבין דקלים כל היום, :

וקוצרין וגודשין לפני העומר. ואלו שמיחו בידם: מתירין גמזיות של הקדש, של חרוב ושל שקמה, ופורצין פרצות
בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת, ונותנין פיאה לירק, ומיחו בידם חכמים. וסבר רבי
יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא? והתנן: אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים, וגודשין לפני העומר שלא ברצון
חכמים, ולא מיחו בידם חכמים? מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו - רבי יהודה, וקתני קוצרין ברצון חכמים! - וליטעמך,
הני ארבעה הוה? - אלא: סמי מיכן קצירה.

/ "

אמר רבי אחא אמר רבי זעורה אמר רבי

רבי יוסה אמר רבי זעורה רבי

()

הלכה יט

ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה כרצון חכמים אילו כרצון חכמים מרכיבין דקלים בערבי
פסחים כל היום וקוצרין לפני העומר ואילו שלא כרצון חכמים מתירין גיזיות של הקדש ואוכלין נשרים בשבת
ונותנין פיאה לירק אמ' ר' יהודה אם כרצון חכמים הן עושין יהו כל אדם עושין כן אלא שלשה מיחו בידן ושלשה לא מיחו בידן
מרכיבין דקלים בערבי פסחים וגודשין וקוצרין לפני העומר ולא מיחו בידן אילו שמיחו
בידן מתירין גזזיות של הקדש ואוכלין נשרים בשבת ונותנין פיאה לירק

"

ולא היו מפסיקין -

ר' יהודה אומר - מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו.

וכורכין - כלומר שהיו מדבקין כל הקרייה כמות שהיא, ולא היו מוסיפין,

"

וכורכין את שמע – מפ' בפסחים במקום שנהגו שהיו אומרים שמע ישראל

לא היו מפסיקין - בין שמע ישראל לשם דמשמע דאומר לשם שישמע ישראל ויענם.

וכורכין את שמע - בפרק מקום שנהגו (פסחים נו.) מפרש היכי עבדי אמר רב יהודה אמר שמואל ולא היו מפסיקים

"

בפרק מקום שנהגו בענין ששה דברים עשו אנשי יריחו וכו' וכורכין את שמע היכי עבוד אמר רב יהודה אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים היום על לבבך דמשמע היום על לבבך ולא למחר על לבבך תנו רבנן כיצד כורכין את שמע אומרים שמע וגו' ולא היו מפסיקין דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש רבי שמעון בן פזי ויקרא יעקב וגו' ראובן בכורי אתה בקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכניה אמר שמא יש במטתי פסול כאברהם אבי אבא שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק אבי שיצא ממנו עשו אמרו לו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נימריה לא אמריה משה לא נימרי' אמריה יעקב התקיננו שיהו אומרים אותו בחשאי א"ר יצחק דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה והביאו לה בחשאי

"

הלכה ד

*

ולמה קורין כן מסורת היא בידינו שבשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציום וזרזם על יחוד השם ועל דרך ה' שהלך בה אברהם ויצחק אביו ושאל אותם ואמר להם בני שמא יש בכם פסלות מי שאינו עומד עמי ביחוד השם כענין שאמר לנו משה רבינו פן יש בכם איש או אשה וגו' ענו כולם ואמרו שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד, כלומר שמע ממנו אבינו ישראל יי' אלהינו יי' אחד, פתח הזקן ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבח שבח בו ישראל הזקן אחר פסוק זה.

. ברוך שם כבוד אומר בלחשיה.

. במדר' רבנן אמרין כשעלה משה למרום שמע מלאכי השרת מקלסין ברוך שם. והורה לישראל.

כדפסי' רבא כוותיה

אשר אנכי מצוך היום והדר ליקרי לאהבה.

[רמז מז] וכורכין את שמע (פסחים נ"א) כלומר מדביקין

:"

"

אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין

(רבא) [רבי יהודה] אמר מפסיקין היו כלומר אומרים היו שמע ישראל בנחת אלא הכריכה היתה שהיו כורכין שמע עם ואהבת ולא היו אומרים בשכמל"ו " " דמאי דאמר ר"מ שלא היו מפסיקין ר"ל שלא היו מפסיקין כלל בין אחד ובין ואהבת שלא היו אומרים בשכמל"ו וגם לא היו מאריכין בדלי"ת:

ור' יהודה אמר מפסיקין היו כלומר מאריכין היו בדלי"ת אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

:"

התקיננו שיהו אומרים אותו בחשאי ר"ל שיאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בלחש

:

סעיף יג *

(כט) [יא] <ה> , " (ל)

סעיף יד

(לא) <ו>

. הגה:

(רוקח).

(אבודרהם).

סעיף טו

, ובין היום לאהבה, שלא יהא נראה היום ולא למחר.

סעיף כד

. הגה: [לח] [יד]

, " יד

(לז)

. הגה:

סעיף ו

סעיף יג

[פסחים נו ע"א] כשקרא יעקב אבינו ע"ה לבניו ביקש לגלות להם את הקץ דכתיב [בראשית

מט, א] ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, נסתלקה ממנו שכינה ולא הניחתו לגלותו, אמר לבניו שמא יש
 בכם מי שאינו הגון, פתחו כולם ואמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, פתח הזקן ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,
 ואמרינן היכי נעביד, נימריה, לא אמרו משה, לא נימריה, הא אמריה יעקב,

*:(1) הג"ה ועיין לקמן סימן תרי"ט סעיף ב' ובסמוך סעיף כ"ו:

סעיף יד

סעיף טו

, שלא יהא נשמע היום על לבבך ולא למחר על לבבך, וכן יפסיק בין אשר אנכי מצוה

אתכם היום ובין לאהבה, שלא יהא נשמע היום לאהבה ולא למחר לאהבה:

סעיף כב

, כגון ספרו בגוים את כבודו, שבחי ירושלים את, ויראו העם את, ותקם את, וממליכים את,

סעיף כד

סעיף כו

כמו שכתבתי לעיל

בסימן שקודם זה [סעיף ה],

(שלטי גיבורים):

(ו)

סעיף ב

()

[, "]

סימן תר"ו [ס"ב]:* הג"ה ועיין לעיל סימן ס"א סעיף י"ג:

"
" (ח)

" [] "
ועדות שנמצא אחד מהם פסול, בטלה, ע"כ."
" , "
:"

סעיף ה

"
" , "ל:
" , " או [ב"ח ש"ג]
" יא צ"ל ברוך שם כו' -
" וכו' מרסי' ס"ו וס"ג,ה:

*** אחר וכו' בשכמל"ו -**

והנה אף שמדברי המ"א משמע דמסכים עם הלבוש שמחזירין אותו והכונה להחזירו לראש כמו שמוכח בס' ח"א כלל כ"א או עכ"פ לבשכמל"ו " " " " עיין בפסחים נו"ו ע"א ר"י אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים בשכמל"ו וברייטא שנייה אלו ואלו שלא ברצון חכמים וכו' אלא שלא מיחו בהם חכמים

" " " " " " "
" " " " " " "
" " " " " " "
" " " " " " "

והתינה אם נפרש אם כיון לבו לצאת (דז"ל הגמרא שם ש"מ מצות צריכות כונה מאי אם כיון לבו לקרות לקרות והא קא קרי בקורא להגיה) נוכל לאמר ג"כ דמיירי דאמר בשכמל"ו אבל אם נפרש כיון לבו לקרות בתורה סתם ואעפ"כ יצא כדחיית הגמרא שם בודאי לא מיירי דאמר בשכמל"ו ואעפ"כ יצא [הג"ה וסבור הייתי להעמיס ענין זה בדברי הירושלמי רפ"ב דברכות במה שאמר שם ואינו מפסיק ולא תנינה וכו' היינו האם אינו מפסיק לומר בשכמל"ו ואעפ"כ לא תני דבר זה וה"ה לענין הברכות אפשר דוקא אם בירך אותם ע"ש בירושלמי וא"כ יהיה מזה סייעתא לדברי הלבוש אך מדהשמיטו הפוסקים זה מסתמא אין מפרשין כן להירושלמי]

" " " " " " "

ומה שהביא המג"א ראיה מסימן ס"ו דשם פוסק דאין להפסיק באמירת בשכמל"ו אם לא שירא שמא יהרגנו אלמא דהוא בכלל קבלת מ"ש כמו פסוק ראשון של שמע אין ראיה לזה דגם אנו מודין דעצם אמירת בשכמל"ו הוא ענין גדול אבל אין ראיה מזה שאם דילג שיצטרך לחזור לראש דגם אם דילג מגופא של הפרשה אם לא שגילתה לנו התורה והיו שלא יקרא למפרע לא היה צריך עי"ז לחזור לראש ומנין לנו להחמיר ג"כ באמירת בשכמל"ו דתקנו והוסיפו רבנן.

" " " " " " "

ולא היו מפסיקין. פי' בתו' בין שמע ישראל להשם וכו' וצ"ל בין אחד לואהבת היו מפסיקים דאל"ה א"א למטעי שאומרי' כן להקב"ה שישמע תפלתם ואיך יאמר להקב"ה ואהבת אע"כ שלעצמו או לחברו אומר כל א' אתה הישראל שמע כי ה' אלקינו הוא אחד ואהבת אותו בכל לבבך אעכ"ל שהיו מפסיקים בין אחד לואהבת והיה נראה בפסוק ראשון כמתפלל לה' שישמע תפלתו ופ' ואהבת הוא קורא בתורה דברי מרע"ה.

" " " " " " "
" " " " " " "
" " " " " " "
" " " " " " "
" " " " " " "

שמים בשלמות כמו שאמרנו. והרי אנו צריכים לקבל עלינו מלכות שמים כמו יעקב שהיה מקבל מלכות שמים בשלמות, ולכך תיקנו שיאמרו בחשאי. באמת האדם מצד שיש בו נשמה נבדלת שהיא יושבת בנסתר, והנשמה היא קדושה נבדלת, יכול לומר בשכ"מ. לפיכך תיקנו שיאמרו אותו בחשאי כמו שהנשמה שהיא קדושה יושבת בנסתר. וגומר. לכך קאמר בנמ' דאם נאמר בשכ"מ הרי זה גנאי, שהרי אין האדם שאינו קדוש ראוי לזה, ואין ראוי לו לומר בשכ"מ. כי אין ראוי רק למי שהוא קדוש לגמרי. לא נאמר, יש כאן וגומר. כי מצד הנשמה יש לאדם גם כן לומר בשכ"מ, רק הגוף הוא מעקב וגומר. כמו שאמרו בכרנות מה הקב"ה יושב בנסתר, כך הנשמה יושבת בנסתר. ומאחר כי בשכ"מ היא לנשמה בלבד, תיקנו לומר אותו בחשאי ובהסתר. וזה שאמרו משל לבת מלך, מדמה

ד. עיין מהר"ל ספר הנתיבות נתיב העבודה פרק ז', שהביא דברי הגמ' פסחים לענין אמירת ברוך שם כבוד מלכותו בקריאת שמע. אמרי רבנן היכי נעבד, נימריה לא אמרו משה, לא נימריה הא אמריה יעקב. התקינו שיהיו אומרים בחשאי. וגומר. משל לבת מלך שהריחה צוקי קדרה. תאמר, יש לה גנאי, לא תאמר יש לה צער, הביאו לה בחשאי. וכתב על זה המהר"ל בזה הלשון: "כי זה שיעקב אמר בשכ"מ הוא עוד יותר ממה שאמרו השבטים שמע ישראל, וברכה זו דבשכ"מ אינו ראוי רק למי שאינו גשמי. וראוי הכרחה הזאת לעליונים אשר הם בלא גוף והם נבדלים. וליעקב שהיה אחד מן האבות הקדושים, בפרט ליעקב שהיה קדוש, כמו שאמרנו זה במקום אחר, דכתיב והקדישו את קדוש יעקב. ולכך במקום קדוש כמו בית המקדש עונים גם כן בשכ"מ. ולכך יעקב שהיה הקדוש ראוי לו לומר בשכ"מ כאשר שמע מן בניו שמע ישראל. ומה

זו. וכאן הגענו למקור החידוש בדרכו של המהר"ל בזה. כי בעוד אשר לפי הדרך הכבושה והמפורסמת בפי סופרים וספרים, מניעת "הקול רם" של בשכ"מ היא מצד ההורדה שיש בבשכ"מ כלפי השבחה של "שמע ישראל"; הנה לפי דרכו של המהר"ל הנ"ל, הוא

י. והנקודה הפנימית בזה היא כי שבח האחדות בכל מקום דומה הוא להזכרת השם במקדש. אלא ששם סוף, אין בזה אלא מבחינת המחשבה, כי אף אם אמנם שבח האחדות מחייב הוא את כונת הכתיבה של שם הוי"ה, מכל מקום אין הונת זו אלא הונת כונה. אבל כפה הרי אנו קוראים גם את השמות ד, שמע ישראל בכינוי האדנות. ונמצא דנהי דמבחינת המחשבה דומה היא למקדש, דעונים שם בשכ"מ, מכל מקום מבחינת האמירה עדיין זה דומה לגבולין, דאין אומרים שם בשכ"מ. ועל כן התקינו לומר בחשאי שכן הלחש הוא מסוצע בין מחשבה ודיבור.

מאמר ה עט פחד יצחק

את הבשכ"מ. כל זה הוא צד אחד של מטבע ה"בלחש". ולעומת זאת, כצד השני של המטבע משתלשל הוא הענין במהלך הפוך. והלא לפי מדרגת הפה בנבולין, מוכנו של "שם כבוד מלכותו" הוא גם על שם האדנות-בתורת-כינוי, וממילא התפשטות ה"ברכה לקבלת" מונבלת היא. שהרי היא מוגדרת כגדר ה"יום הזה" ו"אמת הרי זה למטה הרבה ממדרגת המחשבה שהיא בת-חורין מהגבולה על יתן כן מתוך הבושה הטבועה בהזכרת דבר מונבל במקום רם, אין צדקה יתן להשמיע את הבשכ"מ בקול רם, והרי הוא אומר בלחש את הדבר שאמרנו כי מטבע ה"בלחש" של בשכ"מ היא בת שני צדדים. כי מצד מדרגת המחשבה של "שמע ישראל", ה"בלחש" הוא לחש של זהירות לבלי הזכיר דבר רם במקום נמוך; ומצד מדרגת הדיבור של "שמע ישראל", ה"בלחש" הוא לחש-של-בושה, מחמת הזכרת ברכה מונבלת במקום חרות. ושרש כפלות זו הוא כשיטת הגר"א שיש בקבלת עול מלכות שמים ד, שמע ישראל" חידוש שלא מצינו דוגמתו במקום אחר. דהיינו כי בהכונה שולט ו"שכהדיבור שולט הקרי. ובוה יצא לאור מה שאמרנו בתח"י אף על פי שדברי מהר"ל הם הפכים ממש לדברי ה"ה"ת, מכל מקום לא רק שאין ניגוד ביניהם, אלא ש"ה"ת זה לזה לשלימות אחת.

ממש להפך, כי מניעת ה"קול רם" של בשכ"מ הוא דוקא מצד ההעלאה שיש בבשכ"מ כלפי השבחה של "שמע ישראל". ועל זה אמרנו כי חידוש זה מבניית הוא את לב העובדים שהורגלו למעום כ"הלחש" של בשכ"מ מעם של הנמכה. אמנם מתוך מה שנתבאר כאן נדעתי של המהר"ל, יוצא לנו כי שיטת המהר"ל והשיטה המורגלת נסקרות הן בסקירה אחת, ושניהן הן שני צדדים של איגוד-המטבע. משל לחכמים והדיוטים שהיו משתתפים במסיבה אחר אדם אחד, ואמר בפניהם דבר שהיה בו משמעות כפוי אחת רוממה מאד, ומשמעות שניה פשוטה מאד. ונמצא אדם זה ממשיך עליו את התרעומות של החכמים ושל ההדיוטים גם יחד. כי החכמים תופסים נדיבורו רק את המשמעות הרוממה, וממילא הם מתרעמים על שאמר דבר מרומם זה בפניהם של ההדיוטים. וההדיוטים התופסים בדיבורו רק את המשמעות הפשוטה, מתרעמים עליו על שאמר דבר פשוט כזה בפניהם של החכמים. וכשאדם זה אומר דיבורו בלחש, חושבים החכמים כי הלחש הוא מפני הזהירות שלא לגלות דבר יקר כזה להדיוטים; וההדיוטים חושבים כי הלחש הוא מפני הבושה להשמיע דבר פשוט כזה באזני החכמים. וכדאי שאין כאן שום סתירה אם נאמר כי נכונתו של האדם ה"ה"תש נכללו שני ההפכים: מניעת הרמת הקול מפני הנשגביות שבדבר ומפני הפחיתות שבדבר.

יז. וממשיכים אנו את הקו הלאה. עד כאן נתבאר לנו כי אל ה"בלחש" של בשכ"מ מניעים אנו משני צדדים. אמנם בהירות הענין דורשת היא את ההשלמה, כי גם אל עצם ההכרה של אמירת בשכ"מ בקבלת עול מלכות שמים מניעים אנו מאותם שני הצדדים עצמם. הצד האחד הוא אותו שנתפרש לנו בדרכו של המהר"ל כי שבח האחדות ד, שמע ישראל" מחייב הוא את הבשכ"מ כדרך שההזכרה במקדש מחייבת את עניית בשכ"מ. וזה הוא מבחינת מדרגת המחשבה ד, שמע ישראל" ר"ל. הצד השני הטוביל אל הכרה אמירת בשכ"מ בקבלת עול מלכות שמים הוא מתוך מדרגת הדיבור ד, שמע ישראל".

זו. מתוך מה שנתבאר לנו בפרק זה נמצינו למדים כי ענינו של בשכ"מ הוא ממש ככל החויון של המשל הנ"ל. קבלת שבתי האחדות ד, שמע ישראל" משכינים במחשבה את הארת הכתיב של שם הוי"ה, ובכל מקום שהארה זו שולמת, אין מוכנו של "שם כבוד מלכותו" אלא על שם-האדנות העצמי, ולא על שם-הכינוי-של-אדנות. אמנם שלילת כינוי-האדנות אינה אלא במדרגת המחשבה, כי מדרגת הפה אינה יכול לסכול שלילה זו. שהרי הפה מכמא את השמות ד, שמע ישראל" כדרך שהוא מכמא כל השמות, דהיינו בכינוי האדנות. ועל כן אין המחשבה יכולה להביע את הבשכ"מ בקול רם דהלא הקול נכנס לתוך הפה, ולפי פירוש המחשבה בבשכ"מ הענין הוא הרבה יותר נשגב ממדרגת הפה, וממילא מתוך הזהירות שלא להשמיע דבר יקר במקום בלתי מוכן לכך — לוחשת היא המחשבה

של הכרה זה כך הוא: קבלת השמות שמים פירוש, חלב מכל סוג של תרעומות ההשגחה